

Forfatter: Grundtvig, N. F. S.

Titel: Danske Kæmpeviser til Skole-Brug udvalgte og tillæmpede af Nik. Fred. Sev. Grundtvig

Citation: Grundtvig, N. F. S.: "Danske Kæmpeviser til Skole-Brug udvalgte og tillæmpede af Nik. Fred. Sev. Grundtvig", i Grundtvig, N. F. S.: *Grundtvigs værker*, Aarhus Universitet, Det Teologiske Fakultet. Onlineudgave fra Grundtvigs Værker: https://tekster.kb.dk/text/gv-1847_896A-txr-shoot-idm76.pdf (tilgået 23. juli 2024)

Anvendt udgave: Grundtvigs værker

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. Du kan kopiere, ændre, distribuere og fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk dog altid at kreditere ophavsmanden.

[Læs CC0-erklæringen](#)

Oversigt over manuskripter og tryk

Manuskripter

Der eksisterer manuskripter til de fleste af de 72 folkeviser i *Danske Kæmpeviser* i Grundtvig-arkivet på Det Kongelige Bibliotek.

Til nedenstående viser findes manuskripter:

Signatur	Type	Indhold
Fasc. 404.1	udkast	Dannevirke
Fasc. 404.2	udkast	Kragemaal
Fasc. 404.3	udkast	Kong Hellig-Knud
Fasc. 404.4	udkast	Sorte-Plog
Fasc. 404.5	udkast	Hr Tidemand
Fasc. 404.6	udkast	Dronning Dagmars Hjemførelse
Fasc. 404.7	udkast	Dronning Dagmars Morgengave
Fasc. 404.8	udkast	Dronning Dagmars Død
Fasc. 404.9	udkast	Dronning Bengerd
Fasc. 404.10	udkast	Kong Valdemar Seier
Fasc. 404.11	udkast	Kong Valdemar den Unge
Fasc. 404.12	udkast	Kong Sverkes Tog
Fasc. 404.13	udkast	Erik Glippings Død
Fasc. 404.14	udkast	Marsk Stig
Fasc. 404.15	overstreget udkast	Marsk Stigs Døttre
Fasc. 404.16	udkast	Den Danske Prindsesse i Sverrig
Fasc. 404.17	udkast	Den Svenske Prindsesse i Danmark
Fasc. 404.18	udkast	Marsk Stigs Døttre
Fasc. 404.19	udkast	Niels Ebbesen
Fasc. 404.20	udkast	Iver Lykke
Fasc. 404.21	udkast	Kong Kristoffer af Baiern
Fasc. 404.22	overstreget udkast	Kong Hanses Giftermaal [se fasc. 404.24]
Fasc. 404.23	udkast	Iver Axelsøn Thott
Fasc. 404.24	udkast	[slutningen af] Kong Hanses Giftermaal [se fasc. 404.22]
Fasc. 404.25	udkast	Kong Christian den Anden
Fasc. 404.26	udkast	Holger Danske og Stærk Diderik
Fasc. 404.27	udkast	Hertugen og Dannekvinden
Fasc. 404.28	udkast	Havfruen og Danedronningen
Fasc. 404.29	udkast	Rosmer Havmand og Svanlille
Fasc. 404.30	udkast	Hr. Tønne fra Als
Fasc. 404.31	udkast	Ungen Svegder
Fasc. 404.32	udkast	Dannevid og Svenn Trøst
Fasc. 404.33	udkast	Orm Ungersvend
Fasc. 404.34	udkast	Vidrik Velandsøn
Fasc. 404.35	udkast	Sivard Snarensvend
Fasc. 404.36	udkast	Svenn Felding og den Tydske Dronning
Fasc. 404.37	udkast	Svenn Feldings Pillegrimsfærd
Fasc. 404.38	udkast	Thors-Hammeren
Fasc. 404.40	udkast	Agnete og Havmanden
Fasc. 404.41	udkast	Bonden i Vildenskov
Fasc. 404.42	fragment	Dalby-Bjørnen
Fasc. 404.43	udkast	Runegaard
Fasc. 404.44	udkast	Hevner-Sværdet

Fasc. 404.45 udkast	Linden
Fasc. 404.46 udkast	Guldharpen
Fasc. 404.48 udkast	Hellig-Olav og Troidene [se fasc. 404.78]
Fasc. 404.49 udkast	Ælve-Høi
Fasc. 404.50 udkast	Ælvehjem
Fasc. 404.51 udkast	Ælveskud
Fasc. 404.52 udkast	Gienfærdet
Fasc. 404.53 overstreget fragment [en strofe af] Ridder Aage [se fasc. 404.54]	
Fasc. 404.54 udkast	Ridder Aage [se fasc. 404.53]
Fasc. 404.55 udkast	Brodermordet
Fasc. 404.56 udkast	Systemordet
Fasc. 404.57 udkast	[slutningen af Axel og Valborg]
Fasc. 404.58 udkast	Ebbe Skammelsøn
Fasc. 404.59 udkast	Hjemkomsten fra det hellige Land [se fasc. 404.61]
Fasc. 404.61 fragment	[slutstrofer til Hjemkomsten fra det hellige Land; se fasc. 404.59]
Fasc. 404.62 udkast	Kragelille
Fasc. 404.63 udkast	Skiærsilden
Fasc. 404.64 udkast	Kirstenlille fra Fyen
Fasc. 404.65 udkast	Lykkespil
Fasc. 404.66 udkast	Svar som Tiltale
Fasc. 404.67 udkast	Tovelille
Fasc. 404.68 fragment	[1 strofe af] Vildskytterne [se fasc. 404.73]
Fasc. 404.69 udkast	[Broder og Syster, se fasc. 404.74]
Fasc. 404.70 udkast	Den lille Syerske
Fasc. 404.71 udkast	Kvindelist
Fasc. 404.72 udkast	Den ømskindede Brudgom
Fasc. 404.73 udkast	[Vildskytterne, se fasc. 404.68]
Fasc. 404.74 udkast	Broder og Syster [de første 6 strofer; se fasc. 404.69]
Fasc. 404.75 fragment	Liden Karen [se fasc. 404.76]
Fasc. 404.76 udkast	Liden Karen [se fasc. 404.75]
Fasc. 404.77 udkast	[Alfabetisk indholdsregister]
Fasc. 404.78 udkast	Oluf Konning og Broder hans [se fasc. 404.48]

Alle viser er uden strofenummerering. Der er som i det færdige tryk intet system for, om omkvæd gentages ved hver strofe eller udelukkende ved første og sidste strofe.

En gennemgang af manuskripterne i fasc. 404 afslører, at Grundtvig havde et par viser mere i støbeskeen, som ikke kom med i udgaven. Derfor er der enkelte huller i rækken af signaturnumre ovenfor.

Førstetrykket

Nummer i *Bibliografien* : 896A.

Danske Kæmpeviser til Skole-Brug udkom omkring den 16. oktober 1847 i København på C.A. Reitzels forlag og blev trykt på Bianco Lunos Bogtrykkeri.

Prisen var 1 mark og 16 skilling for et uindbundet eller kartonneret eksemplar.

Oplaget var på 1525 eksemplarer.

Tidligere tryk

Grundtvig havde trykt et par af visebearbejdelseerne tidligere (se i øvrigt *Bibliografien 2*, s. 313-319). Det drejer sig om:

Vise	Publikation	År	SJ
"Havfruen og Danedronningen"	<i>Danne-Virke 1</i> , s. 209-213	1816	297
	<i>Viser og Sange for Danske Samfund 1</i> , s. 57-60	1840	297
"Dannevirke" dog med titlen Thyre Dannebods Vise	<i>Danne-Virke 2</i> , s. 1-6	1816-1817	306
	<i>Viser og Sange for Danske Samfund 1</i> , s. 1-5	1840	655
"Kong Olaf"	<i>Viser og Sange for Danske Samfund hæfte 2</i> , s. 37-42	1840	691

Senere udgaver

Danske Kæmpeviser blev ikke genoptrykt i sin helhed i Grundtvigs levetid, men udkom i 2. oplag i 1875 på Karl Schönbergs forlag. Denne udgave, som bærer nr. 896B i *Bibliografien*, er i lille oktav og på 16 + 303 sider. Den er sat med antikva og har gennemført moderne, 'skandinavistisk' retskrivning og tegnsætning (dvs. bolle-å og substantiver med lille begyndelsesbogstav). Steen Johansen formoder, at det er sønnen, Svend Grundtvig, der har besørget 2. oplag (*Bibliografien 2*, s. 319).

Grundtvig lod enkelte af viserne optrykke senere med små ændringer (se også *Bibliografien 2*, s. 313-319). Det drejer sig om:

- "Holger Danske og Stærk Diderik" i *Danskeren 2* 1849, s. 446-448
- "D. Danske Ungdom" i *Digte* 1869, nr. 46

Endelig optræder mange af viserne i senere antologier. Her skal især fremhæves Carl Joachim Brandts *Rim og Sange til Fædrelandets Historie* (1848-1849), der forkorter, Kristian Køsters *Et Hundrede Danske Sange* (1865). Også andre visebøger bragte viser fra Grundtvigs udvalg, bl. a. P.O. Boisens populære visebog, *Nye og gamle Viser af og for Danske Folk*, der kom i hele ni oplag i årene 1849-1870. For en fuldstændig oversigt henvises til *Bibliografien 2*, s. 313-319.

Bibliografisk beskrivelse

De anvendte eksemplarer

Ved intern kollation af de tre eksemplarer af førstetrykket er der ikke fundet intern varians.

1. Grundtvig-Bibliotekets eksemplar, hovedsamlingen (katalognummer 3.5, eksemplar 1). På indersiden af forpermen findes Ejnar Skovrups exlibris med en illustration af en opgående sol og ordene "EJNAR : SKOVRUP / Forkynd, at af Skolen / Der gjøres nu brat / Det værksted for Solen, / Du skimtet i Nat - / 1946". Forsatsbladet er ikke limet fast til permen. På versosiden af forsatsens blad er der øverst skrevet med sort blæk "E luell Wind. -". Øverst på titelbladet er der med sort blæk skrevet: "V. Andresen. Sognepræst". Indbindingen er i marmoreret, halvblankt papir i farverne mørkebrun, rødbrun, blå nuancer og off white.
2. Det Kongelige Biblioteks eksemplar (stregkode 130014630903). Øverst på bagsiden af forpermen er der inklæbet en label med påtrykt "UNIV.-BIBL. Afd. 1" og "N, 500 - 8o / 1847" skrevet med blå kuglepenneblæk. Titelbladet er påstemplet "B.U.H.", mens rectosiden af titelbladet er påstemplet "BIBLIOTHECA / REGIA / HAFNIENSIS". Indbindingen er i marmoreret, halvblankt papir i farverne brun, mørkeblå nuancer og sort.
3. Eksemplar tilhørende lektor Niels Werner Frederiksen, Institut for Nordiske Studier og Sprogvidenskab, København. Dette eksemplar har brun læderryg med titel og forfatter præget med guldbogstaver. Der er rester af brune lærredshjørner. Ellers er indbindingen i blå-, brunt- og beigemarmoreret papir, der formentlig har været halvblankt.

Grundtvig-Bibliotekets eksemplar (eksemplar 1) er valgt som tekstgrundlag og har afgivet faksimile til

udgaven. De følgende bibliografiske beskrivelse tager udgangspunkt i eksemplar 1.

Formler

Format: 8o. Eksemplaret er beskåret og måler ca. 126 x 222 mm. Det er ikke lykkedes at finde et ubeskåret eksemplar.

Kollationsformel: П1 2 П4 3П1 1-158 167 = 137 bl.

Signaturformel: \$2 signeret.

Pagineringsformel: 133 blade, pagineret [2], I-III, IV-VI, VII, VIII-X, 1, 2-252, 253-54 [= XII, 254].

Bogens format er oktav. Den består af et præliminært blankt blad, et halvark foldet til fire blade og et sidste præliminært blad. Derpå følger 16 signerede læg à otte blade, hvoraf det sidste læg dog mangler blad nummer otte. Alle signerede læg bærer signatur på de to første blade.

Siderne I-III, VII, 1 og 253-254 er stumt paginerede.

Titelblad, tilegnelsesdigt til "Den danske Ungdom", forordet og den kronologiske indholdsfortegnelse er pagineret med romertal, resten af værket er pagineret med arabertal. Første ark (og dermed læg) er usigneret. Der er arksignatur (primasignatur) på s. 1, 17, 33, 49, 65, 81, 97, 113, 129, 145, 161, 177, 193, 209, 225 og 241. Der er sekundesignatur på s. 3, 19, 35, 51, 67, 83, 99, 115, 131, 147, 163, 179, 195, 221, 227, 243. Primasignaturen er angivet med ordet "Kjæmpeviser" og arabertal; sekundesignaturen kun med arabertal efterfulgt af asterisk.

Da størstedelen af indholdet står som vers, varierer brødtekstens klummebredde fra ca. 25 til 76 mm. Klummehøjden er også varierende, men ofte omkring 160 mm.

Der anvendes ikke kustoder.

Fodnoter indvises i grundteksten med mellemrum efterfulgt af en eller flere asterisker. Mellemrummet før indvisningstegnet gengives ikke i GV.

I teksten adskilles viserne med en kort skillestreg. Viserne har centrerede overskrifter i halvfed og større skriftgrad.

Der er ikke noget system for, hvorvidt de ulige verslinjer har indryk eller ej. GV gengiver ikke disse usystematiske indryk.

Indholdsoversigt

2 blanke blade uden for pagineringen, [I] *titelblad*, [II] *blank*, [III]-VI Den Danske Ungdom, [VII]-VIII Forord, IX-X Indhold (*efter titler*), [1]-252 *tekst*, [253-254] *alfabetisk indholdsfortegnelse efter førstelinjer*.

Typografi

Skriftsnit

Danske Kjæmpeviser er trykt med det gotiske skriftsnit fraktur. På titelbladet (og enkelte andre steder) er der desuden brugt det gotiske skriftsnit tekstur.

Fremhævelser og skriftarter

Fremhævelser markeres med spatiering og bruges oftest ved person- og stednavne. Forordet er sat med væsentlig mindre skriftsnit end resten af værket. Hver vise indledes med uncial i halvfed. Overskriften til hver vise er i halvfed og med større skriftgrad. På titelbladet er halvfed brugt som fremhævelsesmiddel.

Der er ikke noget fast system for, hvorvidt omkvæd (og evt. mellemkvæd) gentages ved hver strofe eller kun er anført ved første og sidste strofe i en vise. I nogle viser er 2. og 4. vers indrykket. Disse indryk er *ikke* gengivet i GV.

Skriftgrader

Den største variation m.h.t. skriftgrader og typografiske virkemidler ses på titelbladet. "Danske Kæmpeviser" gengives med den største skriftgrad, "Skole-Brug" og "udvalgte og tillæmpede" er sat med noget mindre skriftgrad. "Nik. Fred. Sev. Grundtvig" er sat i halvfed tekstur. Præpositionerne "til" og "at" er sat med samme grad som eller mindre end brødteksten.

I oplysningerne om trykkested, trykker og forlag vises "Kjøbenhavn" og "1847" med størst skriftgrad og i halvfed. Årstallet hælder desuden mod venstre. Oplysninger om forlag gengives med samme størrelse som brødteksten, mens oplysningerne om trykkested gengives med mindre størrelse. Oplysninger om trykkested, trykker og forlag er adskilt fra resten ved en udsmykket prydstreg.

Skillestreger

Der anvendes to typer korte skillestreger, som er centrerede. De længste af disse findes efter hver vise. På titelbladet og på s. IX er anvendt prydstreger.

Papirkvalitet

Maskinpapir uden vandmærker, formentlig billigt.

Omslag

Det har ikke været muligt at finde det originale omslag, men de kollationerede eksemplarer er alle indbundet i marmoreret papir med skindryg. Hjørnerne kan være forstærkede med mørkebrunt lærred eller brunt læder.

Tekstkritik

Anvendt litteratur

- *Bibliografien*, se Johansen, Steen (1948-1954)
- Bech, Sven Cedergreen udg. (1979-1984) *Dansk Biografisk Leksikon*, 3. udg. København
- Boisen, P. O. udg. (1849) *Nye og gamle Viser af og for Danske Folk*. København
- Brandt, C.J. udg. (1848-1849) *Rim og Sange til Fædrelandets Historie*. København
- Johansen, Steen (1948-1954) *Bibliografi over N.F.S. Grundtvigs skrifter*. København
- Køster, Kristian udg. (1865) *Et Hundrede Danske Sange*. København